

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 43 (4–2014)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2014

УДК 330-339; 321.7; 159.9
ББК 65.9(4УКР)29-2я43
М58

Редакційна колегія

Подолька А. М., д-р юрид. наук, проф. — головний редактор
Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора
Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор

Політичні науки

Антонюк О. В., д-р політ. наук, проф., Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., Бідзюра І. П., д-р політ. наук, Варзар І. М., д-р політ. наук, проф., Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф., Гончаренко О. М., д-р іст. наук, Піляев І. С., д-р політ. наук, Хижняк І. А., д-р іст. наук, проф., Шуба О. В., д-р політ. наук, проф.

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., Дахно І. І., д-р екон. наук, проф., Дмитренко Г. А., д-р екон. наук, проф., Куроченко О. В., д-р екон. наук, проф., Піла В. І., д-р екон. наук, проф., Радзієвський О. І., д-р екон. наук, Федоренко В. Г., д-р екон. наук, проф., Шостак Л. Б., д-р екон. наук, проф., Швець В. Я., д-р екон. наук, проф., Баєва О. В., д-р біол. наук, проф., Сафонова В. Є., д-р екон. наук, Хачатрян Г. Е., д-р екон. наук.

Юридичні науки

Александров Ю. В., канд. юрид. наук, проф., Ануфрієв М. І., д-р юрид. наук, проф., Бандурка О. О., д-р юрид. наук, проф., Бородін І. Л., д-р юрид. наук, проф., Гаркуша В. С., канд. юрид. наук, доцент, Демченко С. Ф., д-р юрид. наук, Джуно В. В., д-р юрид. наук, проф., Ковальська В. В., д-р юрид. наук, ст. наук. співр., Корнієнко М. І., канд. юрид. наук, проф., Курко М. Н., д-р юрид. наук, доцент, Мартиненко О. А., д-р юрид. наук, проф., Муравйов К. В., канд. юрид. наук, доцент, Недюха М. П., д-р філос. наук, проф., Подолька А. М., д-р юрид. наук, проф., Темченко В. І., канд. юрид. наук, доцент, Христинченко Н. П., канд. юрид. наук, Юлдашев О. Х., д-р юрид. наук, проф., Ярмиш О. Н., д-р юрид. наук, проф.

Психологічні науки

Балл Г. А., д-р психол. наук, проф., Лігоцький А. О., д-р пед. наук, проф., Ложкін Г. В., д-р психол. наук, проф., Приходько Ю. О., д-р психол. наук, проф., Синьов В. М., д-р пед. наук, проф., Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф., Чуприков А. П., д-р мед. наук, проф., Бучек А. О., д-р психол. наук, проф.

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 9 від 29 жовтня 2014 р.)

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

М58 Наукові праці МАУП / редкол.: А. М. Подолька (голов. ред.) [та ін.]. — К. : МАУП, 2001 — Вип. 43 (4–2014). — К. : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2014. — 248 с.: іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику наукових праць публікуються статті науковців, які займаються проблемами розвитку економіки, політології, психології і права.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток науки в Україні.

Збірник “Наукові праці МАУП” зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, в якому висвітлюються результати наукових досліджень в галузях економіки, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

Вищою атестаційною комісією України “Наукові праці МАУП” визнано як фахове видання з політичних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/4 від 26 травня 2010 р.) та юридичних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/5 від 31 травня 2011 р.).

Міністерством освіти і науки України збірник “Наукові праці МАУП” визнано як фахове видання з економічних наук (за наказом МОН України від 21.11.13 № 1609).

ББК 65.9(4УКР)29-2я43+67.9(4УКР)я43

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2014
© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2014

ЗМІСТ

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ	5	Юлдашев О. Х., Баганець В. О. Контроль за господарською діяльністю з боку прокуратури	68
Перегуда Є. В. Регулювання мовних аспектів політичної кризи	5	Щокін Р. Г. Особливості правового регулювання деяких майнових прав у сфері інтелектуальної власності	75
Блистів Т. І., Колесник В. Т., Пригунов П. Я., Карпова К. В. Корупція у сфері державного управління як загроза національній безпеці України (політичний аспект)	11	Александров Ю. В. Вірус імунodefіциту людини і питання відповідальності за його розповсюдження	80
Гольцов А. Г. Неоімперський геополітичний проект “Руського світу”	25	Комаров В. А. Про соціальну справедливість у практиці правового регулювання трудових відносин в Україні	87
Самойленко О. П. Політика у людському вимірі: людиноцентристський аспект і гуманітарно-моральні засади	32	Миронова В. О. Деякі питання застосування домашнього арешту як запобіжного заходу за чинним Кримінальним процесуальним кодексом України	93
Білоусов В. М. Держава і громадянське суспільство: проблема взаємин задля стабільного розвитку соціуму	36	Бортник В. А. Генезис законодавства про кримінальну відповідальність за посягання на честь та гідність особи в період українського державотворення	98
Гаращук Є. В. Культура політичного протесту як елемент політичної культури	39	Лісовська Ю. П. Інтелектуалізація як протидія терористичній діяльності в системі інформаційної безпеки	105
Кравченко А. І. Трансформація політичних цінностей в процесі формування державності	46	Поліщук М. Г. Система судів США та можливість використання окремих її положень в діяльності судів України	110
Ляшенко Є. О. Геополітичні фактори міжнародної міграції населення на початку ХХІ сторіччя	50	ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	114
Салманов А. Гейдар Алієв як фундатор зовнішньополітичної стратегії Азербайджану	56	Захожай В. Б., Бурсов Р. В. Сучасні підходи щодо визначення технологічного рівня промислових підприємств	114
ЮРИДИЧНІ НАУКИ	62		
Нікітін Ю. В. Основоположні засади спрямування спеціально-кримінологічної протидії злочинності	62		

Шконда В. В., Кальянов А. В. Термінологічний аналіз категорії “глобалізація”	122	Климчук С. А. Ідентифікація етапів розвитку підприємств альтернативної енергетики в Україні	184
Амбросенко О. П. Семантичний аналіз континууму поглядів на дефініцію “витрати”	129	Корецька О. В. Розвиток теорії конкуренції і сучасне розуміння конкурентоспроможності промислових підприємств	189
Dikarev O. I. “Silk Road” richthofen’s geoeconomical paradigm in China Eurasia resources diplomacy	133	Таранець В. О. Методологічні основи державного регулювання довгострокового соціального розвитку регіонів	196
Захожай К. В. Статистичне забезпечення управління боргом Державного бюджету України	140	Шестак М. Л. Управління інноваційними проектами як дієва форма поліпшення інвестиційного процесу в Україні	204
Карбовська Л. О. Методичні підходи до оцінки рівня збалансованості попиту і пропозиції на ринку праці фахівців з вищою освітою в зарубіжних країнах	148	ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ	208
Козлова А. І., Климчук М. М. Ітерація інституційної детермінанти розвитку підприємств альтернативної енергетики	152	Найдьонов І. М. Ефективний навчальний діяльності — ефективне управління	208
Кубайчук О. О. Моделювання економічних залежностей в MS EXCEL за емпіричними даними з використанням покрокових алгоритмів	158	Домбровская О. Арт-терапия в комплексном методе психософической реабилитации с участием дельфинов	215
Баєв В. В. Економічні передумови розвитку медицинського туризму в Україні	163	Заверуха О. В. Проблема автономності у підлітковому віці в працях вітчизняних та зарубіжних дослідників	219
Марченко С. М. Обґрунтування моделей ціноутворення на продукцію сільськогосподарського машинобудування залежно від взаємин між учасниками ринку	168	Любас Б. Концептуальні засади людиноцентричної політики в системі управління персоналом	227
Близнюк А. С., Толстенко О. В. Проблеми формування інституту соціального партнерства та соціально орієнтованої підприємницької діяльності в Україні	178	Р. Піарска Парадигмальні особливості конституювання інституту сім’ї в сучасних умовах функціонування соціумів: психологічний аспект	230
		К. Шафранская Нарушения развития речи и коммуникации у интеллектуальных инвалидов и конфликт с законом	233
		ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	241

Т. І. БЛИСТІВ

*Головне управління з питань судоустрою та правової політики
Адміністрації Президента України*

В. Т. КОЛЕСНИК

Головне управління з питань безпеки та оборони Адміністрації Президента України

П. Я. ПРИГУНОВ

К. В. КАРПОВА

Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ

КОРУПЦІЯ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ (ПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ)

Наукові праці МАУП, 2014, вип. 43(4), с. 11–24

Розглядаються прояви корупції у сфері державного управління як загрози національній безпеці України.

Однією з проблем сучасного українського суспільства є запобігання і подолання корупції, яка нині набула значного розмаху. Для успішної боротьби з нею важливого значення набуває її всебічне осмислення — з'ясування суті, причин виникнення, особливостей виву та шляхів подолання.

У сучасному значенні поняття “корупція” розглядається як протиправна діяльність, що полягає у використанні посадовими особами своїх прав і можливостей з метою одержання особистої вигоди [1]. У ст. 1 Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції” цей термін визначається як “використання особою наданих їй службових повноважень та пов'язаних з цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди такій особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних з цим можливостей” [2].

Корупція є явищем, що включає цілу низку аспектів — соціальних, економічних, правових та політичних. У зв'язку з цим для його вивчення існує багато підходів. Зазвичай дослідники визначають його кримінологічним, хоча нині все популярнішим стає точка зору про те, що корупція — це поняття не стільки правове, скільки соціальне та моральне, оскільки воно означає підкупність та продажність посадових осіб [3].

Таким чином, у загальному вигляді корупцію можна охарактеризувати як соціальне явище, що охоплює всю сукупність діянь, пов'язаних з неправомірним використанням особами наданої їм влади та посадових повноважень з метою задоволення власних інтересів чи інтересів третіх осіб, а також інших правопорушень, що створюють умови для вчинення корупційних правопорушень або їх приховування [4].

Проблемам проявів корупції у державному управлінні як соціально-політичного явища у своїх дослідженнях приділяли увагу такі вітчизняні дослідники, як І. Сікора, Є. Невмержицький, А. Сафонов, С. Телешун,

Ю. Таран, О. Рудик, Є. Перегуда, І. Рейте-рович, В. Щербань та ін. Серед зарубіжних авторів, що розглядали проблеми корупції у державах перехідного типу, в тому числі пострадянського простору, та її впливу на ефективність державного управління, слід відзначити наукові праці К. Уоллеса, К. Херфера, К. Педерсена, Л. Йохансена, Р. Хислопа, А. Шайо, С. Коткіна, М. Філа, К. Ріда та ін. Феномену проявів корупції у державному управлінні значну увагу приділяють також російські науковці, зокрема Г. Сатаров, Б. Демідов, С. Бондаренко, А. Сунгуров, М. Горний, А. Жалінській, Е. Панфилова, С. Швердяєв та ін. Нароблений вітчизняними та зарубіжними вченими досвід протидії корупції та їх пропозиції щодо вдосконалення діяльності правоохоронних органів у протидії цьому явищу потребує вивчення та впровадження на рівні підготовки відповідних законів та інших документів, прийняття управлінських рішень керівництвом країни [5–6].

Разом з тим, проблеми подолання корупції у сфері державного управління та розробки дієвих механізмів протидії з боку правоохоронних органів поки не вирішені. Не розроблена сучасна Національна Стратегія протидії корупції на 2015–2020 рр.

Серед основних причин корупції — недосконалість правової системи та неможливість забезпечити всеохоплюючий контроль у сферах, де вона має місце.

Особливість корупції полягає в тому, що вона має здатність впливати на різні сфери життя суспільства. Саме тому боротьба з нею не може обмежуватися правовими заходами, які реалізуються переважно у формі юридичної відповідальності. Для протидії і подолання корупції слід застосувати комплексний підхід, що включає також економічні, політичні, організаційні та інші заходи [7].

Серед негативних наслідків корупції можна виокремити матеріальні та нематеріальні втрати суспільства.

До матеріальних втрат суспільства належать [8]:

- неефективний розподіл, витрачання, а також пряма втрата державних ресурсів;

- зменшення обсягів інвестицій в економіку та нецільове використання міжнародної допомоги, у зв'язку з чим уповільнюється економічне зростання;
- неефективність корупційних фінансових потоків (з точки зору економіки);
- зниження якості роботи сфери послуг;
- зниження ефективності роботи державного апарату;
- розорення приватних підприємств, неефективне використання здатностей та здібностей індивідів та відтік кваліфікованих кадрів до інших країн;
- зростання соціальної нерівності;
- підвищення рівня організованої злочинності.

До нематеріальних наслідків корупції належать [9]:

- зниження суспільної моралі;
- втрата політичної легітимності влади.

Вважається, що до корупції може бути схильна будь-яка людина, яка володіє дискреційною владою — владою над розподілом суспільних матеріальних благ (ресурсів). Головним стимулом корупційних діянь особи є можливість отримання нею економічного зиску через використання владних повноважень.

У міру того, як держава викорінює корупцію, витрати на боротьбу з нею зростають так, що для майже повної її ліквідації необхідні витрати, які значно перевищують втрати від самої корупції. Виявляється, що для суспільства неможливо забезпечити повну ліквідацію корупції через високу витратність цієї боротьби. Однак слід враховувати подальшу ефективність коштів, витрачених на боротьбу з корупцією. Так, на відміну від коштів, отриманих корупціонерами, кошти, витрачені на боротьбу з ними, в подальшому більш ефективно “працюють” в економіці держави та меншою мірою йдуть за кордон. Але, надмірне захоплення боротьбою з корупцією на шкоду усуненню її причин здатне позбавити адміністративну систему гнучкості, а населення громадянських свобод. Крім того, влада може використовувати “каральне” законодавство для посилення свого контролю над суспільством і переслідування своїх політичних супротивників.

Корупцію можна класифікувати за багатьма критеріями: за типами взаємодіючих суб'єктів; за способом взаємодії суб'єктів; за типом зиску; за спрямованістю (внутрішня чи зовнішня), ступенем централізації та передбачуваності [10] тощо.

За типами взаємодіючих суб'єктів корупцію можна класифікувати також таким чином [10, 335–336]:

1. Корупція у сфері вищих органів державної влади та вищої ланки судової системи. Вона стосується груп осіб, які перебувають у владі, недобросовісна поведінка яких полягає в проведенні політики у власних інтересах збагачення, без урахування інтересів суспільства. Із корупції у цій сфері можна виокремити безпосередньо бюджетну корупцію, яка зумовлена можливістю доступу представників партій-переможців до ресурсів державного і місцевих бюджетів, а також політичну корупцію, яка створює клановість політичних партій.

2. Ділова корупція, яка виникає у процесі взаємодії виконавчої та судової влади із представниками бізнесу.

3. Побутова корупція, що виникає при взаємодії пересічних громадян із владою. Вона виявляється у зловживаннях чиновників при наданні адміністративних послуг, проведенні перевірок діяльності приватних осіб тощо. За кількістю охоплених осіб, побутова корупція є наймасовішим явищем, що саме і визначає її загальний рівень у країні.

Ділова та побутова корупція має місце у державному управлінні, місцевому самоврядуванні, у судовій, податковій, дозвільній системах, у сферах освіти, охорони здоров'я, соціального захисту тощо.

За способом взаємодії суб'єктів ці види корупції можуть бути розподілені також на [11]:

- вимагання / здирництво (стосовно сфери державних органів, це так званий державний рекет), що ґрунтується на встановленні посадовими особами перешкод, за допомоги в подоланні яких вимагається певна винагорода. У цьому випадку потерпілою стороною є особа, яка звертається до посадової особи;

- змова, яка принципово відрізняється від вимагання / здирництва тим, що є вигідною обом її сторонам, а потерпілою стороною є держава чи інший, третій суб'єкт взаємовідносин.

Виявлення факту змови, на відміну від виявлення факту вимагання / здирництва, є доволі складною процедурою. Тому довести факт змови, у значній кількості випадків, майже неможливо.

Крім того, усі види корупції можна розподілити за такими класифікаційними ознаками [12]:

- активна корупція — це дія, ініціатором якої, як правило, є уповноважена особа;
- пасивна корупція — це дія, ініціатором якої є особа, яка зацікавлена в певних діях уповноваженої особи;
- легітимна корупція — це різновид корупції, у результаті якої рішення та дії корупціонера знаходяться у відносно законних рамках та в межах його повноважень;
- нелегітимна корупція — це різновид корупції, у результаті якої рішення та дії корупціонера знаходяться за встановленими законними рамками та /або за межами його повноважень. У результаті нелегітимної корупції відбуваються (крім незаконного збагачення) інші протиправні дії.

Взаємне накладання цих ознак формує два різновиди пасивної корупції, а саме: легітимну і нелегітимну. Прикладом пасивної легітимної корупції може бути неприйняття без хабара дитини до дитячого садка. Для подолання цієї корупції необхідні розширення мережі дитячих садків та легалізація діяльності “няньок”. Як тільки пропозиція у цій сфері перевищить попит, корупція зникне. Так, корупція зникла, коли встановлення телефону в квартирі, за яке раніше давали хабара, втратило надмірний попит серед населення.

Пасивна нелегітимна корупція полягає у створенні хабарником ситуації, коли громадяни змушені самі ініціювати корупційні відносини. Наприклад, “за хабар закрити кримінальну справу”. Але для здійснення цієї корупції необхідні дві умови: а) відсутність

діючих механізмів контролю над обґрунтованістю, доцільністю та ефективністю рішень посадової особи; б) наявність надмірності дискреційних повноважень, тобто надмірних можливостей виконавця у прийнятті або неприйнятті рішень. Головна небезпека пасивної нелегітимної корупції полягає в тому, що службовець, який отримав хабара, починає працювати не на свого роботодавця, а на особу, що дала хабара [13].

Таким чином, класифікацію корупції можна проводити за різними критеріями та підходами, що може бути корисним при розробленні конкретних механізмів боротьби з нею.

Ефективність боротьби з корупцією значною мірою залежить від визначення та врахування рівня корумпованості українського суспільства. Міжнародною організацією з вивчення прозорості (Transparency International) на підставі опитувань у більшості країн світу щорічно визначається Індекс сприйня-

ття корупції (Corruption Perceptions Index) у державному секторі управління за шкалою від 0–100 (0 означає, що країна має дуже високий рівень корупції, а 100 свідчить про те, що країна повністю позбавлена від неї). Жодна країна не позбавлена від корупції, а дві третини країн мають Індекс нижче 50, що свідчить про глобальний характер корупції. У 2013 р. Індекс був розрахований для 177 країн і територій, де Україна посіла 144 місце (з показником 25).

Динаміку зміни цього показника в Україні за останні 10 років подано на рис. 1, 2.

Таким чином, виходячи зі світового рейтингу, за останні 10 років стан із корупцією в Україні погіршився, її найнижчий рівень був у 2006 р., а максимальний — у 2011 р. При цьому, виходячи безпосередньо із балового еквівалента Індексу корупції, найнижчий рівень корупції також був у 2006 р., а максимальний — у 2004 р.

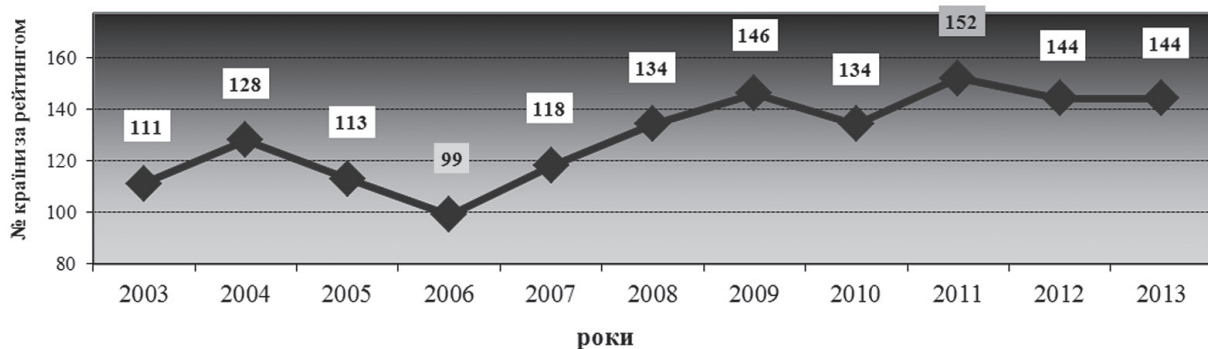

Рис. 1. Динаміка рейтингу України серед інших країн світу, за показником Індексу сприйняття корупції, за останні 10 років (використовується “пряма залежність”: більше значення показника – корупції більше)

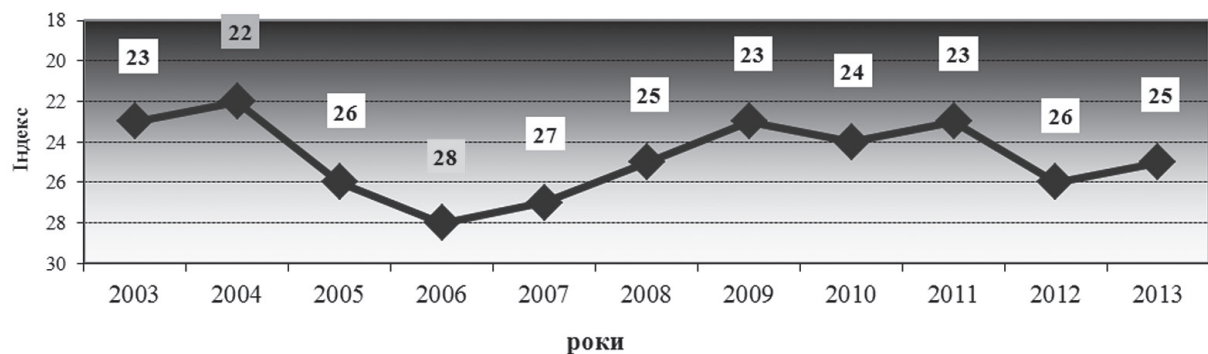

Рис. 2. Динаміка зміни Індексу сприйняття корупції в Україні за останні 10 років, у % (до 2011 р. (включно) показник розраховувався за 10-тибальною шкалою) (використовується “зворотна залежність”: менше значення показника – корупції більше)

Нині українське суспільство відчуває болючі симптоми проявів корупції, серед яких величезні масштаби розкрадання державних коштів, подальше зростання рівня соціального розшарування суспільства, фактична неспроможність держави протидіяти небезпечним суспільним хворобам, що, зрештою, призводить до поступової деградації нації [14].

Дослідження, проведене в Україні в період з 11 травня до 14 червня 2012 р. Міжнародним республіканським інститутом (США, м. Вашингтон), показало, що найбільшими загрозами для країни українці вважають безробіття (54,0 %) та корупцію в органах влади (48,0 %).

Опитування, проведені у 2013 р. Інститутом світової політики “Нова європейська політика” за підтримки проекту “Об’єднуємося заради реформ” (UNITER), що фінансувалися Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та Раєт (за участі Центру політико-правових реформ, представництва Transparency International в Україні та Центру протидії корупції), засвідчили, що громадяни України до найкорумпованіших сфер відносять судову систему, правоохоронні органи, державну службу, охорону здоров’я та парламент. Результати опитування відображено на рис. 3.

За результатами дослідження Індексу корупції, проведеного у квітні 2013 р. Київським міжнародним інститутом соціології спільно з Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій, було встановлено показники рівня корупції в регіонах України.

Результати дослідження засвідчили, що поширення корупції у 2013 р. у різних сферах державного управління в регіонах є вкрай нерівномірним. (Інформація про Індекс корупції подана за 10-тибальною шкалою, де 0 балів означає максимальне поширення корупції, а 10 балів — майже повну її відсутність). Так, найбільший рівень корупції у сфері державного управління експортно-імпортними операціями спостерігався в Рівненській (4,0), Одеській (4,0), Сумській (4,2) областях, м. Севастополі (4,3), Запорізькій (4,6) та Вінницькій (4,6) областях. При цьому, найменш корумпованими регіонами (в зазначеній вище сфері) виявилися Луганська (7,6), Житомирська (7,5) та Чернівецька (7,1) області (рис. 4).

Лідерами корумпованості у сфері державного управління судовими процесами виявилися Одеська (2,9), Сумська (3,6) та Запорізька (3,8) області, а найменш корумпованими — Житомирська (7,7), Чернівецька (7,5) та Луганська (7,3) області.

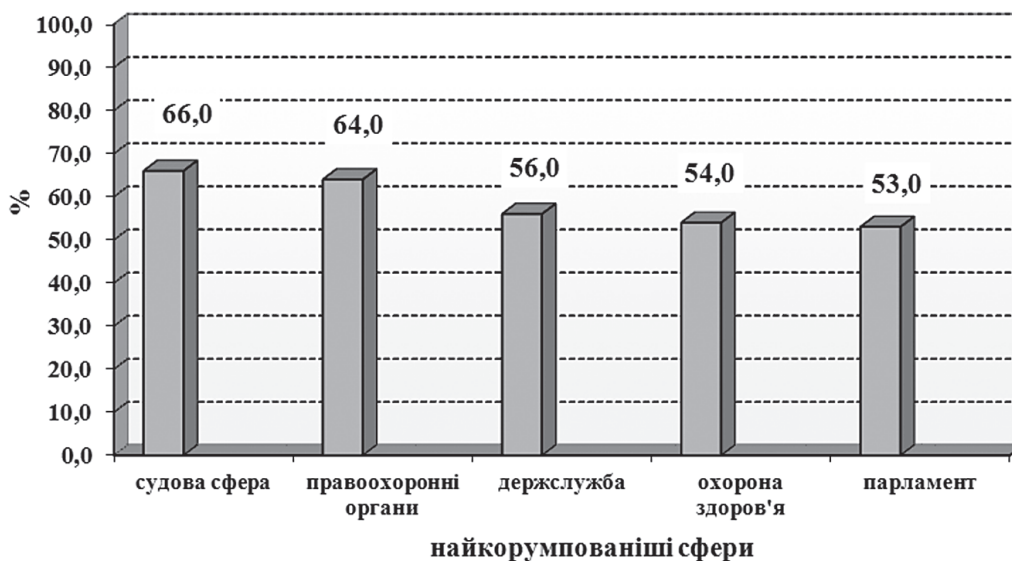

Рис. 3. Результати опитування громадян України з питання: “Яка сфера є найкорумпованішою в Україні” у рамках досліджень проекту “Нова європейська політика”

Рис. 4. Поширення корупції у сфері державного управління експортно-імпортними операціями, 2013 р. (бали)

Рис. 5. Поширення корупції у сфері державного управління судовими процесами, 2013 р. (бали)

У сфері державного управління податковими платежами найбільше корупція була поширена у Запорізькій (4,0), Рівненській (4,1) та Сумській (4,7) областях, а також у Миколаївській області (4,7) та у м. Києві (4,9), найменш поширена — у Луганській (7,7) та Закарпатській (7,1) областях (рис. 6).

Найбільш корумпованими у сфері державного управління державними закупівлями виявилися Вінницька область (4,1), м. Севастополь (4,2), Сумська (4,5), Запорізька (4,5), Рівненська (4,7), Одеська (4,7) та Івано-Франківська (4,9) області, а найменш корумпованими — Чернівецька (7,5), Луганська (7,4) та Житомирська (7,0) області (рис. 7).

Абсолютним лідером корупції у сфері державного управління отриманням дозволів та ліцензій була Одеська область (3,8), мінімум корупції у зазначеній сфері було зафіксовано в Луганській (7,6), Житомирській (7,3) та Чернівецькій (7,0) областях (рис. 8).

У сфері державного управління виділенням земельних ділянок найбільш поширена корупція спостерігалася в Одеській області (3,4), Севастополі (3,7), Рівненській (3,8),

Сумській (3,9) та Запорізькій (3,9) областях. Найменш корумпованими у цій сфері були Чернівецька (8,0), Луганська (7,6) та Житомирська (7,5) області (рис. 9).

Узагальнюючи всі показники поширення корупції у різних сферах державного управління, розраховано середній показник поширення корупції по регіонах (рис. 10). У цілому, серед найкорумпованіших в Україні у 2013 р. виявилися Одеська (4,0), Рівненська (4,1), Сумська (4,2), Запорізька (4,2) та Вінницька (4,7) області, а також м. Севастополь (4,4) та м. Київ (4,8).

Найменш корумпованими областями виявилися Луганська (7,5), Чернівецька (7,3), Житомирська (7,3) та Закарпатська (6,2).

Показовим є той факт, що максимальний та мінімальний рівні корупції спостерігаються саме в регіонах, які мають зовнішній кордон. Це дає підстави для висновку, що рівень корупції в Україні залежить не від будь-яких соціально-економічних відмінностей регіонів, а від реалізації на практиці державної антикорупційної політики в конкретному регіоні.

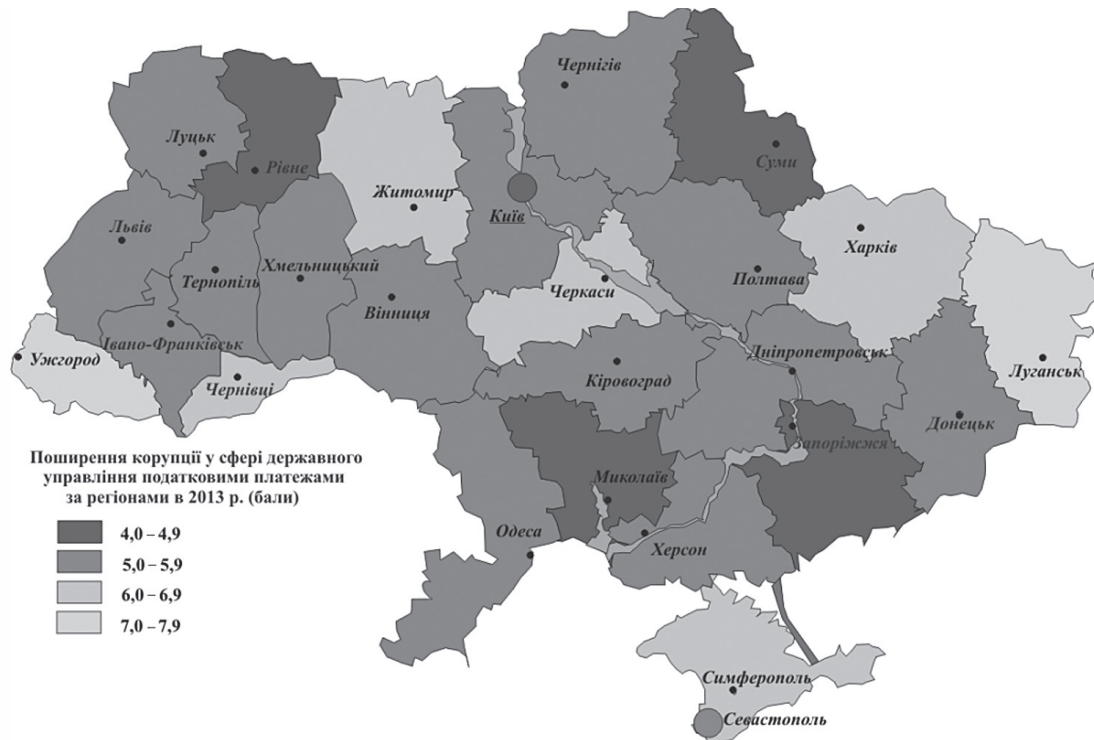

Рис. 6. Поширення корупції у сфері державного управління податковими платежами, 2013 р. (бали)

Рис. 7. Поширення корупції у сфері державного управління державними закупівлями, 2013 р. (бали)

Рис. 8. Поширення корупції у сфері державного управління отриманням дозволів та ліцензій, 2013 р. (бали)

Рис. 9. Поширення корупції у сфері державного управління виділенням земельних ділянок, 2013 р. (бали)

Рис. 10. Середній показник поширення корупції у сфері державного управління, 2013 р. (бали)

У 2013 р. за результатами антикорупційної діяльності, спеціально уповноваженими суб'єктами в сфері протидії корупції, було направлено до суду 2168 протоколів про адміністративні корупційні правопорушення. Розподіл структури кількості складених адміністративних протоколів за суб'єктами

виявлення злочину (направлених до суду протоколів про адміністративні корупційні правопорушення за 2013 р.) подано на рис. 11.

Усього за результатами направлених до суду протоколів про адміністративні корупційні правопорушення у 2013 р. до відповідальності було притягнуто 1696 осіб, на яких

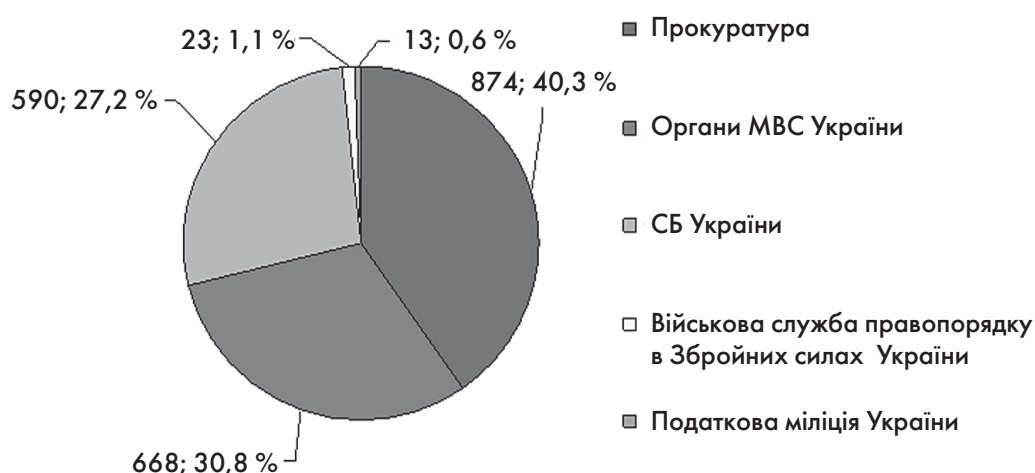

Рис. 11. Розподіл складених адміністративних протоколів, направлених до суду, про адміністративні корупційні правопорушення за суб'єктом виявлення злочину за 2013 р. (кількість протоколів (од.) та у % до їх загальної кількості)

Рис. 12. Розподіл притягнутих до адміністративної відповідальності осіб за корупційні правопорушення за сферами діяльності за 2013 р. (осіб та у %). Кримінальні корупційні правопорушення

було накладено штрафи загальною сумою 1,1 млн грн. Розподіл притягнутих до адміністративної відповідальності осіб за корупційні правопорушення за сферами діяльності подано на рис. 12.

У 2013 р. було направлено до суду 2345 кримінальних справ з обвинувальним актом щодо корупційних злочинів. Розподіл структури кількості корупційних злочинів (кримінальних справ, направлених до суду) за суб'єктами виявлення злочину подано на рис. 13.

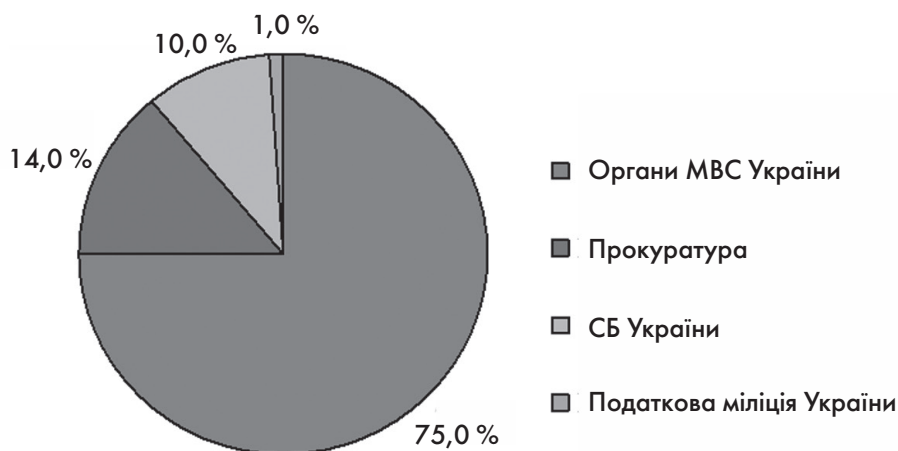

Рис. 13. Розподіл корупційних злочинів (кримінальних справ, направлених до суду) за суб'єктом виявлення злочину за 2013 р. (%)

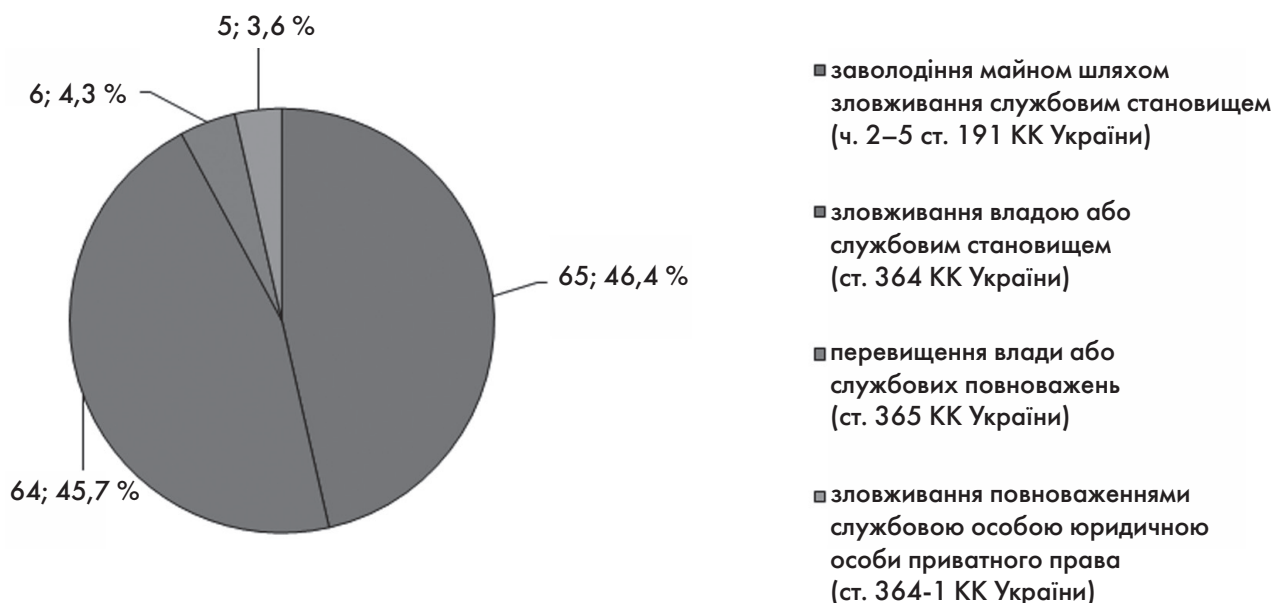

Рис. 14. Розподіл корупційних кримінальних правопорушень за статтями Кримінального кодексу України за 2013 р. (кількість правопорушень, %)

У цілому впродовж 2013 р. за вчинення кримінальних корупційних правопорушень було засуджено 799 осіб, у тому числі 74 — до позбавлення волі, 18 — до обмеження волі, 31 до арешту, 1 — до виправних робіт, 1 — до громадських робіт, 215 — до штрафу, до 3-х осіб застосовано позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю, а до 2-х осіб — службове обмеження для військовослужбовців.

Нині до боротьби з корупцією залучаються різні правоохоронні органи України — про-

куратура, органи внутрішніх справ, Служба безпеки України [15]. Так, упродовж 2013 р. слідчими органів прокуратури до суду було направлено 776 (48,3 % від розслідуваних усіма правоохоронцями) кримінальних справ стосовно 925 осіб, які вчинили 1095 кримінальних корупційних правопорушень (з них 99 підозрюваних утримувалися під вартою).

Розподіл корупційних кримінальних правопорушень, направлених у 2013 р. до суду за статтями Кримінального Кодексу України (далі — КК України), подано на рис. 14.

У закінчених провадженнях цієї категорії органами прокуратури було встановлено збитків на суму 35,7 млн грн, з яких відшкодовано 10,8 млн грн. Накладено арешт на майно підозрюваних сумарною вартістю 50,2 млн грн та вилучено майна, готівки, цінних паперів, іноземної валюти на суму 3,3 млн грн.

За результатами вжитих органами внутрішніх справ упродовж 2013 р. практичних заходів до суду було направлено кримінальні провадження за вчинення 1754 правопорушень з ознаками кримінальної корупції. Розподіл таких кримінальних проваджень за статтями КК України подано на рис. 15.

Установлена органами МВС України сума матеріальних збитків за корупційними злочинами становила 226,6 млн грн, з яких відшкодовано — 16,4 млн грн. Крім того, було

накладено арешт на майно обвинувачених вартістю 236,7 млн грн, вилучено майна, готівки, цінних паперів на суму 17,3 млн грн, пред'явлено цивільних позовів на суму 193,6 млн грн.

У 2013 р. за матеріалами органів Служби безпеки України особам було повідомлено про підозру в скоєнні 456 корупційних злочинів, з яких 247 були пов'язані безпосередньо з прийняттям пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди та 95 — зловживання владою або службовим становищем.

У сфері протидії корупції в органах державної влади та місцевого самоврядування, державних (комунальних) підприємствах, установах та організаціях, а також у середовищі осіб, які надають публічні послуги, у 169 кримінальних провадженнях, розпочатих за матеріалами СБ України, особам повідомлено про підозру у скоєнні злочинів, з яких 81 — за ст. 368 КК України.

За результатами роботи в напрямі боротьби з корупцією в установах виконання покарань, підрозділах захисту населення від надзвичайних ситуацій та техногенних загроз, Держприкордонслужби та військових формуваннях у 83 кримінальних провадженнях особам повідомлено про підозру у скоєнні злочинів, з яких 38 — за ст. 368 КК України.

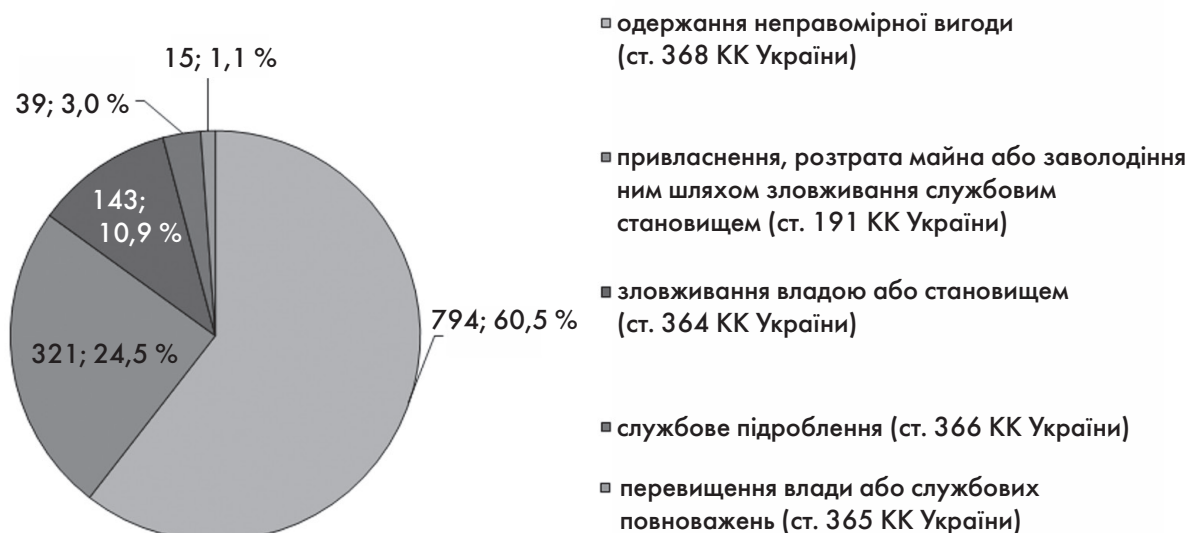

Рис. 15. Розподіл кримінальних проваджень за вчинення правопорушень за ознаками кримінальної корупції за статтями КК України за 2013 р. (кількість правопорушень, %)

По лінії протидії корупції у правоохоронних і контролюючих органах (податкових, МВС, ДВС України) спецпідрозділами СБ України у 196 кримінальних провадженнях, розпочатих за матеріалами СБ України, особам повідомлено про підозру у скоєнні злочинів, з яких 95 — за ст. 368 КК України.

Під час вирішення завдань з протидії корупції у сферах державної митної справи та діяльності контролюючих органів на митному кордоні у 34 кримінальних провадженнях, розпочатих за матеріалами СБ України, особам повідомлено про підозру в скоєнні злочинів, з яких 25 — за ст. 368 КК України.

За лінією протидії корупційним проявам в органах судової влади за матеріалами спецпідрозділів СБ України стосовно представників суддівського корпусу та посадових осіб судових органів розпочато 47 досудових розслідувань, у тому числі 17 — за ст. 368 КК України.

Загальна сума збитків, заподіяних корупційними правопорушеннями у 2013 р., відповідальність за які передбачена Кодексом України про адміністративні правопорушення, становила 635,7 тис. грн, з них відшкодовано 448961 грн, за позовами прокурора — 33461 грн.

Загальна сума збитків, заподіяних кримінальними корупційними правопорушеннями, становить 268,8 млн грн, з них 233,4 млн грн — державним інтересам. Із загальної суми збитків відшкодовано 28,6 млн грн.

Вищезазначене переконливо засвідчує, що, незважаючи на заходи, що вживаються різними правоохоронними органами, рівень корупції в Україні продовжує залишатися високим. Це спонукає до пошуку нових форм і методів боротьби з цим негативним суспільним явищем, яке загрожує не лише економіці, моральності населення, а й національній безпеці держави.

Здійснення антикорупційної діяльності потребує наявності специфічного правового, організаційного, кадрового, інформаційного, матеріально-технічного, фінансового, наукового та іншого забезпечення, що обумовлює необхідність створення окремого спеціального правоохоронного органу.

Ефективна організація протидії корупції в Україні можлива при утворенні окремого правоохоронного органу спеціального призначення (суб'єкта оперативно-розшукової, слідчої, експертної та координаційної діяльності), підпорядкованого Президенту України.

Утворення правоохоронного органу спеціального призначення для боротьби з корупцією, підпорядкованого Президенту України, врівноважить баланс сил усіх гілок влади при парламентсько-президентській формі правління в Україні.

Необхідність утворення окремого правоохоронного органу для боротьби з корупцією обумовлена вимогами щодо приєднання України до ЄС та необхідністю формування єдиної державної методології організації та здійснення безпосередньої боротьби з корупцією в Україні.

Література

1. Мельник М. І. Корупція — корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії): Монографія / М. І. Мельник — К.: Юрид. думка, 2004. — 400 с.
- 1.2. Закон України "Про засади запобігання та протидії корупції" // ВВР України. — 2011. — № 40. — Ст. 404.
2. Рогульський С. С. Соціально-правовий аналіз поняття корупції і корупційних діянь // Актуальні пробл. міжнар. відносин: 36. наук. пр. Вип. 24 (ч. II) / С. С. Рогульський. — К.: Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Ін-т міжнар. відносин, 2000. — С. 153–164.
3. Інформаційно-аналітичний огляд впливу корупції на соціально-економічний стан українського суспільства та заходи боротьби з нею / За заг. ред. С. В. Пашинського. — К.: Адміністрація Президента України, ДУ НДІ СТВ Мінсоцполітики України, 2014. — 54 с.
4. Антикорупційна експертиза як засіб запобігання корупції: роз'яснення Міністерства юстиції України від 21.05.2012 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0018323-12>
5. Запобігання корупції в органах державної влади шляхом проведення спеціальної перевірки: роз'яснення Міністерства юстиції України від 19.07.2012 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0028323-12>

6. Бельский К. С. Об уточнении понятия "коррупция" / К. С. Бельский // Государство и право. — 2012. — № 12. — С. 22–29.
7. Кривобоков В. А. Коррупция вчера и сегодня: Монография / В. А. Кривобоков. — Х.: Фолио, 2001. — 205 с.
8. Невмержицкий Є. В. Корупція як соціально-політичний феномен: Автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02 / Є. В. Невмержицкий. — К., 2009. — 36 с.
9. Омельченко С. Форми та види корупції / С. Омельченко // Право України. — 2013. — № 5. — С. 331–336.
10. Кохан Г. В. Явище політичної корупції: теоретико-методологічний аналіз: Монографія / Г. В. Кохан. — К.: НІСД, 2013. — 232 с.
11. Сапелкін Ю. В. Корупція: сутність, умови існування, механізми протидії: Автореф. дис. канд. соціол. наук / Ю. В. Сапелкін. — К., 2013. — 16 с.
12. Скулиш Є. Д. Прояви корупції у сучасних умовах / Є. Д. Скулиш // Право України. — 2010. — № 11. — С. 213–228.
13. Шведова Г. Л. Корупція (політико-кримінологічне дослідження): Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Г. Л. Шведова. — К., 2013. — 20 с.
14. Вітик І. Боротьба з корупцією в Україні крізь призму реформування правоохоронних органів: окремі нотатки до Закону України "Про засади запобігання та протидії корупції" / І. Вітик // Право України. — 2010. — № 11. — С. 39–43.

Проаналізовано діяльність правоохоронних органів із протидії проявам корупції у сферах державного управління, визначено шляхи вдосконалення їх діяльності.

Проанализирована деятельность правоохранительных органов по противодействию проявлениям коррупции в сферах государственного управления, определены пути совершенствования их деятельности.

The activity of law enforcement agencies in combating corruption in public administration is reviewed, the ways to improve their performance is defined.

Надійшла 8 липня 2014 р.